

דרכי הוראה

מסכת יומא פרק א

כלל ראשון ויסודי: ללמד בשלב ראשון רק 'מה' כתוב, בלי להיכנס להסברים של 'למה ומדוע'. בהרבה מקרים מספיקה קריאה רגילה ושטחית של המשנה כדי להסביר מה כתוב בה. ההוספות מסודרות לפי הסדר שנראה ראוי ללמד את התלמידים.

משנה א':

שְׁבַעַת יָמִים קָדָם יוֹם הַכַּפּוּרִים מִפְּרִישֵׁין כִּהֵן גְּדוֹל מִבֵּיתוֹ לְלִשְׁכַת פְּלֵהָדְרִין.

וּמִתְקִינִין לוֹ כִּהֵן אַחַר תַּחֲתִיו, שְׁמָא יֵאָרַע בּוֹ פְּסוּל.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף אֵשֶׁה אַחֲרַת מִתְקִינִין לוֹ, שְׁמָא תָמוּת אֶשְׁתּוֹ.

שְׁנַאָמַר: 'וְכִפֵּר בְּעַדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ' (ויקרא טו), 'בֵּיתוֹ' - זוֹ אֶשְׁתּוֹ.

אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן, אֵין לְדַבֵּר סוּף.

לסדר את המשנה בשלושה חלקים, ולשים דגש על המילים המציינות פעולה במשנה: מפרישין, מתקינין x 2.

א. הפרשת הכה"ג מביתו. ב. הכנת כהן מחליף. ג. הכנת אשה מחליפה.

להוסיף: בשני הדינים הראשונים אין מחלוקת, בדין השלישי יש מחלוקת: לפי חכמים - לא צריך להכין אשה אחרת, לפי

רבי יהודה - צריך להכין אשה אחרת כי חיבים שתהיה לכה"ג אשה.

עוד להוסיף: בדין השני והשלישי כתובה הסיבה (שמא...) בדין הראשון לא כתוב סיבה.

עוד להוסיף: הדין שיש לכה"ג צורך באשה, מוסכם גם על ת"ק האומר שאין צורך להתקין אשה מחליפה.

בשלבים הבאים להסביר: 1. מדוע מפרישים אותו מביתו?

2. איזה פסול יכול לקרות לכה"ג?

3. מה טעם המחלוקת שבין ת"ק לר"י?

4. מדוע אין מחלוקת על הכנת כה"ג אחר במקומו?

5. מה ההבדל בין הטומאה שיטמא בביתו לטומאה שיטמא אם יארע בו פסול? (רק בסוף השבוע).

6. מה פירוש המילים 'לשכת פלהדרין'?

משנה ב'

כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים הוּא זוֹרֵק אֶת הַדָּם,

וּמְקַטֵּיר אֶת הַקְּטוֹרֶת,

וּמְטִיב אֶת הַנְּרוֹת,

וּמְקַרֵּיב אֶת הָרֹאֵשׁ וְאֶת הַרְגֵּל.

וְשֶׁאֵר כָּל הַיָּמִים: אִם רָצָה לְהַקְרִיב - מְקַרֵּיב.

שְׁכֵהוּ גְדוֹל מְקַרֵּיב חֶלֶק בְּרֹאֵשׁ,

וְנוֹטֵל חֶלֶק בְּרֹאֵשׁ.

לסדר את המשנה בשני חלקים, ולשים דגש על המילים המציינות פעולה במשנה: זריקה, הקטרה, הטבה, הקרבה.

א. בשבעת הימים שלפני יוה"כ - יש לכהן גדול 4 תפקידים.

ב. בכל השנה - יש לכהן גדול 2 זכויות. שים לב: זכות ההקרבה כתובה פעמיים במשנה.

הקניית מושגים: חשוב להזכיר מה הם הפעולות הכתובות במשנה.

את הפעולות בשבעת הימים מגדירים כתפקידים, שכן הכה"ג צריך לעשות אותם, בניגוד לפעולות בשאר ימות השנה שאינן

תפקידים אלא זכויות שיש לו.

משנה ג'

מָסְרוּ לוֹ זִקְנִים מְזַקְנֵי בֵּית דִּין וְקוֹרִין לְפָנָיו בְּסֵדֶר הַיּוֹם, וְאוֹמְרִים לוֹ: אִישִׁי כִּהֵן גְּדוֹל, קָרָא אֶתְּהָ בְּפִיךָ

שְׁמָא שְׁכַחְתָּ אוֹ שְׁמָא לֹא לְמַדְתָּ.

עָרַב יוֹם הַכַּפּוּרִים שְׁחֵרִית - מַעֲמִידִין אוֹתוֹ בְּשַׁעַר הַמְזֻרָח, וּמַעֲבִירִין לְפָנָיו פָּרִים וְאֵילִים וּכְבָּשִׂים, כְּדִי שְׂיֵהָא מְכִיר וְרָגִיל בְּעִבּוּדָה.

לסדר את המשנה בשני חלקים:

א. מעשי הכהן גדול בשבעת הימים. הזקנים עושים שתי פעולות: 1. קוראים. 2. אומרים לקרוא.

ב. מעשי הכהן גדול בערב יום הכיפורים בבוקר.

להוסיף: בשני הדינים כתובה סיבה.

א. סיבת הקריאה - שכחת הלימוד או אי לימוד.

ב. סיבת ההעברה - התרגלות בעבודה.

בשלבם הבאים להסביר: 1. כיצד יתכן שהכה"ג לא למד?

2. מדוע לא העבירו לפניו שעירים?

משנה ד'

כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים - לֹא הָיוּ מוֹנְעִין מִמָּנוּ מֵאֲכָל וּמִשְׁתֵּה.

עָרַב יוֹם הַכַּפּוּרִים עִם חֲשֵׁכָה - לֹא הָיוּ מְנַיְחִים אוֹתוֹ לְאֲכֹל הַרְבֵּה, מִפְּנֵי שֶׁהַמֵּאֲכָל מְבִיא אֶת הַשֶּׁנֶה.

לסדר את המשנה בשני חלקים:

א. אכילת הכה"ג בשבעת הימים.

ב. אכילת הכה"ג בערב יוה"כ.

סיבת מניעת המאכל היא כדי למנוע שינה, מדוע לא רוצים שהכה"ג ישן? כי השינה מביאה את הטומאה.

משנה ה'

מְסֻרוֹהוּ זָקְנֵי בֵּית דִּין לְזָקְנֵי כְּהֵנָה, וְהַעֲלוּהוּ לְעֵלִית בֵּית אַבְטִינָס, וְהַשְׁבִּיעוּהוּ וּנְפָטְרוּ וְהָלְכוּ לָהֶם.

וְאָמְרוּ לוֹ: אִישִׁי כְּהֵן גָּדוֹל, אָנוּ שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין וְאִתָּה שְׁלוּחֵנוּ וְשָׁלִיחַ בֵּית דִּין, מִשְׁבִּיעִין אָנוּ עֲלֶיךָ בְּמִי שֶׁשָּׁכַן

שְׁמוֹ בְּבֵית הַזֶּה, שֶׁלֹּא תִשְׁנֶה דְבַר מִכָּל מָה שֶׁאִמְרָנוּ לְךָ.

הוא פורש ובוכה, והן פורשין ובוכין.

במשנה ענין אחד - השבעת הכה"ג.

אין צורך בשלב הראשון להסביר מהו השינוי שממנו חוששים הזקנים.

בשלבם הבאים להסביר: 1. מי הם המשביעים? (דיעות שונות במפרשים, לבחור פירוש)

2. מה חוששים שישנה הכה"ג?

3. מדוע השביעו אותו בעלית בית אבטינס?

4. מדוע הוא בוכה? מדוע הם בוכים?

משנה ו'

אִם הָיָה חֶכֶם - דוֹרֵשׁ.

וְאִם לֹאוּ - תִּלְמִידֵי חֶכְמִים דוֹרְשִׁין לְפָנָיו.

וְאִם רָגִיל לְקָרוֹת - קוֹרֵא.

וְאִם לֹאוּ - קוֹרִין לְפָנָיו.

ובמה קורין לפניו? באיוב ובעזרא ובדברי הזמרים.

זכריה בן קבוטל אומר: פעמים הרבה קריתי לפניו בדניאל.

לסדר את המשנה בשני חלקים:

א. מעשי הכה"ג בליל יוה"כ. בחלק זה 4 מצבים.

ב. הספר שבו קוראים לפני הכה"ג. בחלק זה 2 אפשרויות.

בשלבם הבאים להסביר: 1. כיצד יתכן שהכה"ג לא יודע לקרוא?

2. מדוע לקרוא באיוב עזרא וד"ה?

3. מה היתרון של קריאת ספר דניאל על פני ספרי נ"ך אחרים?

משנה ז'

בְּקֶשׁ לְהַתְנַמֵּנִים - פְּרָחֵי כְּהֵנָה מִכֵּין לְפָנָיו בְּאֶצְבַּע צְרָדָה.
וְאוֹמְרִים לוֹ : אִישֵׁי כֹהֵן גְּדוֹל, עֲמוּד וְהִפָּג אַחַת עַל הַרְצָפָה.

וּמַעֲסִיקִין אוֹתוֹ עַד שְׁיִגִיעַ זְמַן הַשְּׁחִיטָה.

במשנה ענין אחד - שמירה על עירנות הכה"ג.

במשנה מתוארים שלושה פעולות לשלושה תכליות :

א. כדי לעורר מהנמנום - הכאה באצבע.

ב. כדי למנוע נמנום - קירור ברגל.

ג. כדי ל.....? - תעסוקה.

משנה ח'

בְּכָל יוֹם - תּוֹרְמִין אֶת הַמְזֻבָּח בְּקִרְיַאת הַגִּבֹּר אוֹ סְמוּךְ לוֹ, בֵּין לְפָנָיו בֵּין לְאַחֲרָיו.

בְּיוֹם הַכְּפוּרִים - מְחֻצוֹת.

וּבְרִגְלִים - מֵאֲשֶׁמוּרָה הָרֵאשׁוֹנָה.

וְלֹא הִיתָה קִרְיַאת הַגִּבֹּר מְגַעַת עַד שֶׁהִיתָה עֲזָרָה מְלֵאָה מִיִּשְׂרָאֵל.

הַקְּנִיית מוֹשָׁגִים : חשוב להזכיר מה היא עבודת תרומת הדשן.

לסדר את המשנה בשני חלקים :

א. זמן תרומת הדשן. בחלק זה 3 זמנים.

ב. מצב העזרה ברגלים.

בשלבים הבאים להסביר : 1. מה הסיבה להקדמת התרומה ביוה"כ וברגלים?

2. מדוע באו ישראל לעזרה?